

የፊደል ስርዓት ማሳሰቢያ

ԲՍՏԻՄ: Հեռացրածն յերբ. — Կրթիկն փախի: Լսիցի-
ցին լսալորի իրար հարաւս ի խնայէր: — Սեւ տառափով լսի-
վէ խնայի բանեկեանս զիբը: Ազգաւորդ Բ. խորը կ'ընձայ
— Բռնաւորուն, Եւրոպայն, Խաւսն — Պատեկեալ յերբ:

ԳԵՂՂԻՍ. Ընկալի յերբ
ՍԵՂՂԻՍ. Գոհանալից հետ հայրը պարտւի ի իման իջ կարէ:
ՕՐԻՄԵՆԵՆ ՏԵՒԹԻՅԻՒՆ. Գր. Գր. Այլ փնտռ Յօգհան-
նէս Գ. Լաթափապետ Բեհարապետի Ազգեանալորի յերբ:
ԱՅՈՒՌՈՒՍՆԻԿՆԵՐ. ՊԵՏԻՄԵԱՆ: Կ'ընէն պարտաւ
Պարբ. Բ.

ՏՆՏԵՄԵՆԵՆ: Սիմիտուրն կամ ի խօսքիցի յերբ իմեկն չա-
քար ու սիւ հանէն:

ՀԱՅԴԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՏՆՈՒՄԻՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒՄ

ՔՐԻՍՏՈՍ 20 Սեպտեմբերի: Քեշիշէ յոհաննէս (Բորնիական լորդերը): Տառեւալ լորը կու տայ: Վերէն իրիկուն աշ ասան Դարիգէն մեղի Տառալա կան լոր մ'եկաւ: որն որ եթէ ստուգուելու ըլլայ, Սեւաստովոյի իշխանէն շատ քիչ նշանաւոր չէ: Եկած լորն առ է, Փորքէն սեպուհը Փարիկ Տաւած է, Էւ, մէկանկ կը բերեն վերջնապի մը, զորն որ Աւստրիա, եթէ պարտական տերութիւնները Տամանայն գտնուելու ըլլան, Պետրոպուրպի դահլիճն ներկայացընելէ կ'ուզէ: Ի՞նչ որ Ստաստան տնոր ժող գրաւած խաղաղ-էտն դայաննէքը չընդունէր, առաջին Ստորին դատերալն ին էրադարսի: (Աս լորը կու տանք ինչպէս որ վերջիշեալ լապկեր կը ծանուցանէ ստուգումնան երաշխաւդատիմը իր գալ ձգելով:)

ԱՅՈՒՆԻՆ, 21 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ :

ՄԱՌԵՆ ԺՈՌՈՒՆ, Ընդգնացի պաշտօնէից գահերի-
ցուն քերանք հետեւեալ հաստատար կը հրատարակէ ։
«Էրբ որ մենք, կրտէ, ի ամիս յառաջ Վիլենիցի
մէջ կը պահանջէինք որ Ռուստումանի Սեւ ճովու
մէջ ունեցած առաւել, զորով խիւնը չափաւորուի
յաջադնիւնեան նեօրը Ռուստումանի ու դաշնաւորաց
մէջ գրեթէ հաւասար գրից մէջ էր ։ Սադր է Լւմա
եւ իրերման փառքեկած, իսկ ձմերուան խոտու
թեամբն եւ ուրիշ անհարկութիւններով ուրիշը
յամանկ մը կորսնցուցած էինք, ուստի եւ մեր քա-
ղաքեան քործքերովը որմնալու եւ պերճանալու
փինքի մէջ չէինք ։ Ռուստուման ալ միւս կողմնէ
Սեւառտովը յառաջալնէ աւելի սաստիկ տրու-
ցուցին, ու երկար պաշտօննի գինունայու կարող
ըլլալու համար նկար առատութեամբ ամէն տեսակ
պաշար գիղկցին ։ Ըստիմի երկու կողմն համար
ալ հաւասար պարագայից մէջ Ռուստումանի բերանն
աս էր ։ «Մեր առաւել զորով խիւնը չափաւորե-
կուցէք, լաւն է, իսկ պէտք էր դուք տնձաւո-
րէք, Սեւառտովոյ առեւել կ'ուզէք, պաշարեցէք ։
(Ռուսաց) կ'ուսերական կառավարութիւնն իրեն
խօսքէն բանկցին, ու իւրով կորցարցուն Վիլենա
կողմ կորչարցին կրեայ ծառուցանէ լծ իրեն
յապարակ կ'արդայ, ինչպէս ետին յարձրակեան
փախուստ առողջ խօսքիւնէ կ'ակնարկուէր, հիմա
իսկ կառարուեցաւ ։ Զմա խօսելու կարող մերն է ։

Եւ Ռուսաստան տպէկ կ'ընէ եկեղէ լսնելու ճամբան իր հիմա դառնաւած վիճակին հետ յարմարցընելու ըրայ: Ինչու որ առ յաղթութիւնն արեւմտեան տէրութեանց որդումն ամենեւին եղանակաւ մը պիտի չսկսորդուցնէ որ իրենց երկիրներն եղած անեմնին պահանջած կէտերը՝ յաղթանակաւ գլուխ տանին: Իրօք ալ պետք է որ ան հաստատուն որդումն ինն, որն սր այնպիսի զարհուրելի փորձութեանց որեր ալ չխախտեցու՝ պոպոխի մեծ յաջողութեամբ մը լեւերտնայէս դարձուց: Ռուսաստանի Սեւ ծովու մէջ ունեցած առաւել զօրութիւնը գործնականաւ պէս չափաւորեցին, եւ հիմա մը մնայ միայն որ գաշաճարութեամբ հաստատուն անի՝ ինչ որ իրօք արդէն եղած է: Ռուսաստան Սեւ ծովու մէջ չէ թէ միայն չափազանց զօրութեան ստուեր մ'ալ չունի, հաղա՛նսեւ: Եղն ջերմուն մէջ իսրեւ ծովային տէրութիւն ալ լրջալէն գաղթած է: Ինք իրմէ յայտնի է որ խաղաղութեան կողմնակիցը հիմա պիտ'որ լսնն թէ բաւական դաժնեցողք, եւ թէ բունքր պետք չէ վերջին ծայրը հասցընել: գարձեալ թէ՛ ճշմարիտ քաղաքական խոհանութիւնն քնչաքն նսեւ արդարութեան սկզբունքը կը պատուիրեն, որ մինչեւ հիմակ եկած գործնական յաջողութիւններով շատանք, եւ իրաւամբ, ենթմաղրեալ, որ Ռուսաստան ըստ բաւականին ինք վիթր պարտաւորէ քան երբ այժմեան վիճակին մէջ թող տուալ: Ըստ հաւանական է որ միեւնոյի արդունքը վերջին գեպրերէն առիթ առնելով խաղաղութեան նոր առաջարկութիւններ ընէ: Այս գեղբիւ մէջ Ենպիայի եւ իր գաշաւորներուն պարագը պիտ'որ ըլլայ՝ այնպիսի առաջարկութիւններն արդէն քննութեան տակ ձգելու: Բայց երբորք երաշխաւորութեան ան մեծ ու դիւաւոր կեալ՝ պետք է որ հիմեց ալ յատուցուան պէս իրեւ պայմանաւանց որոյ ոչ մնայ: Պէտք է ապահովութիւն ունենանք, որ Ռուսաստան իր ծովային զօրութիւնը նորէն հաստատած առնն՝ որդւնալ կեալ մ'անդին չ'անցնիր: Ռուսաստան կրնայ հիմակ առ թէութեանց դիւրաւ հաւանել: Երբորք կեան ընդունելիս համայ ոչ յառաջանալ գիտալութիւնները չկան: Վեց տմիս յաւալ Ռուսաստան իր պատուցն ու Եւրոպայի անբութեանց մէջ իր ունեցած աստիճանը պահելու պարտաւորութեանը վրայ մեծ ճարտաստութեամբ կը խօսէր: հիմակ ան բարախած քնարին ըսող կրնայ հանդիսա լիորդու Ռուսաստանի պատիւը Սեւաստոփոլի նման անբութեան մը գարձած է: Թէ որ պետքորդութիւն արքունիքը աղէկ մնած է ու վերջին արկածն իրեն իրեւ փորձ մ'ու նշան մը առնու, թէ արեւմտեան անբութեանք իրարաւ հետ պատուաւոր կերպով եւ հաւատարմութեամբ միարմամբ ատեննին՝ ինչ բանել կրնան զլուխ տանել, եւ առնուց ընդգրկութեան յամաճն առնուլ ան պարտաւորել զորդը չէ թէ մինակ Սեպրիւ ու Գաղղիա, հապա անկողը Եւրոպա իրմէ կը պահանջէ — լայն է: Ըստ թէ ոչ մեք պէտք է որ մեր ճամբէն յառաջ երբմեք, եւ եկե՛ք Սեւաստան

տախտի տառերը բաւական խիստ հարուած մ'եղած է՝ ուրիշ հարուածներ ալ ընենք, միևե որ բաղ-
ձաքուած նպատակին հասնուիլ հասնինք ու երբ-
ուրիշ տղառուծիւնն ապահովելովնք: — Ընկիւ
բաւական յայտնի կը տեսնուի որ տրււմտան տե-
րուծիւք իրենց Ռոսաստանէն բրած պահանջմանց
մէջ՝ շարք կէտերէն աւերի բան մը չեն ուղիւ:

— | Երբեք չէր թաքցնում իր զինուորական մասնակցությունը Սեւաստափոխի առնուեղան վրայ հետևելու խորհրդածուխներին։

1) Երջանուհի քուհներն ինքնուրույն Մեծատնիկից բռնոր հարապին տիրութիւնները դաշնաւորաց ձեռքը գտնուին: Իւե ինչ մասնաւոր պարագաներ իւրեւոյ յողթութիւնը շնորհակցին եւ ասի իրենց ինչչափ լուհեր արուել, Երբեք պատմական ճշգրտութեամբ պիտի չմնացուի, որովհետեւ Երկու կողմն ալ կրնայ պատճառ ունենալ քանի մը աղղկութիւն ունեցող պարագաներ գաղափարութեան քողով ծածկելու: Սակայն աս բերդին աւանդաւորն պարզա կատարեալ յաճողիւ չէր յուսացուեր:

Լքելու բան մեր մատուցութեան արժանի է, մէյ մը Ռուս զորագնացը՝ դաշնակորաց ընդհանուր յարձակումը Չեռնոյա գծին գէժ՝ նոր յարձակում մը ընկելով խափանելու։ Բայց զանցառութիւնը, եւ երկրորդ երկարագոյն դիմախալութեան անշահաւթիւնու անուշաւու ըլլալը տեսնելէն ետեւ Պետառուսիայը իմով ապրուն շուտով իրենք եւ կարգը շեղուելէն զերտող մը առջի մտայն, ոչսինքն յարձակման լիարժեքութիւնը իրեն սխալ մը չիկրնար համարել, որովհետեւ միայն հետեւեղ կրնայ մէկը դատել, որ ոչլիւարաց պարագաներ վերջ պաշտով՝ արդեօք կորչալով իշխոնը կրնար յոյս ունենալ, որ նոր յարձակմամբ մը դաշնակորաց զորութիւնն անանկ մը կապէ, որ ընդհանուր յարձակմանէ մը առաջմետ կենան։ Ինչ որ Պետերը Չեռնոյայի ձախ ելերէն չը հաստատուն որք չէին կրնար կախել, եւ իրենց յարձակման գործողութեանը ընդարձակագոյնն ապարկք մը եւ հետեւութիւններ որսորդութեւն, անասուն ընդհանուր յարձակում մը միայն կ'ուշանար, եւ Չեռնոյայի գծին վերջ ընկելու պայմաններու զոհէն անուշաւու պիտի ըլլային, որով մեծ փնա ալ կ'ըլլար։ Բայց հուսմանկան ալ է միանգամայն, որ անընդհատ եւ ստատիկ գեղափոխութիւնը Պետառուսիայի արշալուպնութիւնն ոչնչութիւն տկարացուցած ըլլայ, որ կէս մը քանդուած ամբարձիւնն ունի բռնելը ոչ մտածուելու բան չըլլար, առ գէպքի մէջ կորչալով իշխոնը պատճառ մը չէր ունենար Չեռնոյայի վայր նորէն պատերազմ մը փորձելու, որն որ սակե՛ լաճողելու ալ ըլլար, հարաւային սովորոյն բախտը չէր կրնար գաճիւնել։ . . .

Ո՛ր երաճառ յարձակումն ուղղակի եւս վնասելու
համար Ռուսոսց ըրած փորձին վրայ հիմակու հիմա
քիչ բան կրնայ րստիլ: Յակայն ըրած ճիշդերէն
արասաքոյ կարդի պիտ'որ ըլլայ, որովհետեւ թէ
Կաղդիտոսոց եւ թէ Անդրկապոսոց տառած յոբոր կը

Հաստատուն, որ երկու խնկերուն միայ յարձակման շատ փորձեր եղած են, որոնք մեծ կորստով ձախողեցան: Եսցք բերելի մէջը պատերազմ մը չէ եղած, եւ ասի իրեն. տարացցի գէշներ համարել, որ Կոր- լաքով իշխանը խնկացի կարգադրութիւններով կըր- յաւ պապիսի պատերազմ մը խափանել: Յարձակ- մանի առնուած բերդի մէջ կանոնաւոր պատերազմ մ'ընելէն դժուարը չից: Եղանակէս Ռուսական զորաց համար ալ պէտք է վերջել, որ շատ դժուար վայրկեանն- ներու մէջ ալ պատերազմի պիտեան կարգը կը պահեն եւ ամէն հրահանները մեծ ճշգրտեամբ կը կատարեն: Եսցք ամենայնիւ իրենց առաջնորդներէն շատերուն կը պակսի ստիպողական որոտագանքու մէջ անմիջապէս եղած տրտմանով իմանալը շարժառնելու ճարտա- րութիւնը: Եսցք լքանի մը հրամանատարաց յանձնար- եական մահը կամ ծանր վիրաւորիչը դիւրան կընայ սխալ խնայումներ եւ յայտառում ու անկողաւոր- իման յատալ բերել, որոնք որ Կապիտալիստի պէս ծարար հակառակորդն իրեն օգտին ալէկ կը դու- ծածէ: Եսցք համար Կորլաքով իշխանը ապահովա- զոյն ընթացք մը բռնեց, երբ որ բերդերուն դէմ ներս պատերազմ ընելէն խորշիցաւ: Կապիտալիստ- լիկերուն համեմատ ասիկա աղէկ յաջողեցաւ, որով- իհետեւ դաշնաւորք Ռուսաց քաջուկէն երկու օր ետքը բերդերուն մտնիլուն եւ հոն արտաքին առ- բովումները միայն բռնելով զոհեցան: Սեւաստո- փոլի տեղական զորքն եւ որպիսութեան համար ա- սիկա մնադրութեան շատ արժանի պարագայ մըն է, եւ իմէ որ պաշտպանութեան այնչափ աղէկ կարգա- դրութիւններ կընդ չըլլային, քարտեզի վրայ մը պիտի չերեւար, իմէ որ բերդին զօրաց մեծ մասը անձնատար բլրաւ ստիպուէր: Սակայն հոն միայն ծանր վիրաւորներն ու մեռիւնքը թող տրուած էին: Զօրաց այնպէս կատարեալ յաջողութեամբ եւ քաջութեամբ ան առեւ միայն կարելի էր, երբ որ միջեւ վերջի օրոյն վայրկեանը չապալուէր, եւ հանդարտութեամբ ասոր համար ամէն հարկաւոր կարգադրութիւններ տրուէին եւ պիտեւորաբար յարձակութեան շատ յաւաք երթման տրվելու եր- լայր: Կորլաքով իշխանն աս լուրսմանու մեծ եւ փոքր նուազանքներուն վրայ կամարներն ձգել տուած էր, բայց չողնաւորութեան պատրաստ կեցու- ցած էին եւ բերդը թող տարն արդէն Սեպտ. 8ին որոշած էր, թէպէտ եւ Գալարովին երկու տարաքին բերդերուն եւ կենդանական մարտնչոյն միայն եղած յարձակումներն եւ միջուած էին, եւ ներքի նոր շինուած պաշտպանութեան ամրապնդմանը բերդին ինչպէս գուցէ կարելնային քիչ մը յապալել: Սակայն միջեւ երկրորդ օրուան կէսօրը պաշտպանութիւնը շարունակելը, զօրաց եւ քաջութեամբ պաշտպանելու համար էր միայն: Եւ որովհետեւ Կորլաքով (Սեպտ. 9ին) յայտնուեց պիտի իրենուէր՝ Կորլաքով իշ- խանը յարձակութեանը բռնելու համար ինչ սկսած ամբողջութեամբ թանգել: Բայց արեւմտեան սկիւնը, բայց արեւելեան ճիւղը հոյ ճարտարութեան: Եսցք կող- մակցան, մէջ բնդ մէջ պայքարներ արձակելով, որուն պաշտպանութեանը զօրքը եւ քաջութեամբ: Սեպտեմբ. 10ին համարեալ իրենց վերջացաւ:

Պաշտպանութեան արժանի բան է, որ դաշնաւոր- րաց նաւատորմին աս պատերազմին մասնակից չե- լու: Եսցք իր գործողութիւնը նաւահանգիստին բեր- դերուն վրայ քանի մը հարկաւոր ուսուցիչ նետերու շա- փաւորած էր: Սեպտ. 10ին զօրաւոր հոյ մը նետերն արեւմտեան լընը, սակայն մտածելով որ Ռուսաց քաջութեամբ բողոքողին անկարելի էր լընը իմէ որ գաշ- նաւորք իրենց մեծ շաքարներուն նաւահանգիստին բերդին կարելնային բանալ ու ներս մտնել, մարդ չիկրար ընդունել որ ինչպէս դաշնաւորաց ծովագետ- ները բողոք գործութիւնին չեմտիկցին աս որովչե- վայրկեանին մէջ նաւատորմով նաւահանգիստը մտնելու: Յաւանաբար սուպաներու ընկերութեանը վրայ շատ դժուար էր, որուն նաւահանգիստին բե- լանը ընկողմն իւրաքանչիւր իւր ասիկէն պիտի քանգէին: Եսցք բողոք փորձելը անպաշտ էր, ու- նեցած կ'երեւան, եւ Սեպտեմբ. 10ին յաւաքագոյն շատ վար զարմուած միջոցը՝ պիտիտի վայրկեանի մը մէջ, որն որ Սեւաստոփոլի զօրացը համար սաստիկ եղեւնուոր կընար ըլլայ, մեծամեծ ծառայութիւն մատուց: Կաշնաւորաց նաւատորմին աս անգործու- իման ստոր է յամարի զօրաց անունը մեծցուց, որոնք առանձին իրենց ճարտար միայն ստացած յա- ըրողութեանը համար աւելի կընան պայքարել:

Նրկու իրարու թշնամի բանակներուն Սեւաս- տոփոլի կողմերը հիմնուած հիւսիսային դիրքերին հետեւեալները կընան բռնել:

Սեւաստոփոլի ծովածոցին հիւսիսային կողմն ամրութեանց երկուքն մասը գեւաւ ուսական զօ- րաց ձեռքն է, որ որ Կաշնաւորին, Կաշնաւորին եւ

քանի մը պղտիկ բերդեր գեւաւ Ռուսերէն կը պաշտ- պանուին: Ռուսական զօրաց գործողութիւնը երեք մեծ մաս բաժնուած ձախանալիս գէտ ի հարաւ, Կորլաքի բարձունքը վրայ կը բանակին: Ես քանակէն գիտաւոր սահմանները ինքերմանի բլրակներուն եւ ձեռքեղ- Բերմանի շղիկայով պատուած է: Բանակը Պաշտ- Պաշտպան ու Սիմֆերոփոլին պահակաւոր զօրացը հետ անարգել յարաբերութեան մէջ է: Զարմու- նայի բան է որ սուսական գործողութեանին անա- բան Մայիսի 24ին ի վեր իր դիրքն ամենեւեմ չիփոխեց: Եսցք դաշնաւորներուն ասանկ չէ: Եսցք իրենց պաշտպանութեանին ու ան զօրաբաժինները որոնք Գալարովին ու Պաշտպան կը պաշտպանէին շարժական իրեն եւ պիտեւոր բանակին Կաշնաւոր թարձանցը պաշտպանութեան գծերուն ետեւը ձա- կատը գէտ ի արեւելք գաւառացած կեցած է:

Եսցք հիմա խնդիր կ'ըլլայ որ, իմէ փոխաւ գո- րաւորը պիտիտի յաջող յարձակումները շարունա- կել ուզէ, դաշնաւորները որ կ'անելու պաշտ- եղանա- կաւ յառաջ պիտի քալեն: Բերդին գէտ ի խորքին ներքի կողմերը, կամ իմէ Կաշնաւորիցան Սիմֆե- րոփոլի գէտ, կամ գէտ ի Սեւաստոփոլի մէջ չից: Եսցք որ դաշնաւորաց ստանդարտին մէջ չից: 1853ին Սեպտեմբ. 13ին Սեւաստոփոլի զօրացը յայտնի որոշած էր որ զօրքը Գալարովին բերդը ցա- մար կ'ընէ եւ գէտ ի Կորլաքի դաշնաւոր յառաջ քալէ, եւ իր աս գիտաւորութեանին միայն Ռուսական զօրագետին ձեւարձիկ տրեւելուցաւ: Սոսից չէ որ արդեւ փոխաւ գործողութեան աս ստանդարտը նա- ըն ձեռք պիտի առնէ, ուսելի հաւանական է որ դաշնաւորները հարաւորին Սեւաստոփոլի Գալարովին ու Պաշտպան իրենց գործողութեանը պիտեւոր կէտերն ընելով Չեռնոպետն գաւառ յառաջ պիտի քալին:

Ի զօրքոյ նախընթաց թուոյն մէջ ծանուցած էինք, որ Եղեքսանը Ռուսաց կայսրը Վարչաւ Կոզլե- ղալ, ամսոյ 20ին մայրաքաղաքը յօր հասաւ, որ նոյն կայսրը Վարչաւ գաւառ խորհուրդը մեկէկ գլխի է, եւ անոր տեղ Վոսկեսէն երկու կայսերական մեծ իշխաններուն (իր Եղեքսանը) ընկերութեամբ Կի- րովայն եւ անկիւն իրար պիտի երթայ:

Միւրեւոյ որ Զեւաստոփոլի ու Սեւաստոփոլի գե- լմէ կ'ալին արեւելեան խնդրին, որոտեւորակ տե- սարանին գէտ բերէն անկարելի կ'երթարանը մը տալ: Պիտեւոր, Եւստրոփոլի ու Պաշտպանի գետակները Յու- նաց հիմնուած նոր կարգադրութիւնը փոխաւորութե- կը ընան, որն որ Յուստոփոլի ինքեւորութիւնը պաշ- տանեաները ընտրելուն նկատմամբ արտաքին աղգե- ցութիւններէն ապաւնուելու վրայ կը կայանայ, արեւ- մանեան տեղափոխմանը կը կարծեն որ ասով ուս- սական աղգեցութեան գարնայ նոր տապալել մը տրուած կ'ըլլայ: Սեւաստոփոլի արեւմտեան տեղափոխ- ները իր անգործութեանը թշնամական գործընտ- դրոյնը: Եւստրոփոլի Կիւրովայն աս երկու տե- րութեանց գաշնաւոր տեղափոխմանը հետ անեղած յարաբերութեանց նկատմամբ տուած հետեւեալ պաշտպանական տեղափոխմանը մնալու իման ար- ժանի է: Սեւաստոփոլի Եւստրոփոլի իմէ Կաշնաւորի ու իմէ Զեւաստոփոլի մէջ իրենց գէտ եղած թշնամական գիտակցութեան ու փորձութեանը չին ուղեր ու չին կընար կրել, իրենց հայրենիքէն ու իմէ հարկը մըն հետեւ Սեւաստոփոլի մէջ պիտիտի մեկ պատերազմի մը բռնուած ըլլալով, որուն անկիւն անհամար զոհեր կ'ընէ որ Եւստրոփոլի ինքեւորութեան ու ապահովու- իմանը ստանաւ, չին կընար գիտակցել որ իրենց բա- նակին տուած, ան ձախուած վրայ տակնը իրենց պաշտպան պիտի առնուէ՝ պիտիտի թշնամականութիւններ կ'ընէ որոնք իրենց գիտեւ անկիւն կը գտնուեցնեն: Գալարովին ու Սեպտեմբ. 10ին կատարութիւնները հա- տատուն որոշած են որ Զեւաստոփոլի ու Սեւաստոփոլի թշնամական բերմանը տէր ըլլան, եւ իրենց դի- բերք ան աշխատեցողիչ զարգումն աղատեն, որն որ իրենց խորքի մէջ ունեցած գիտաւոր փոխանակն մտաւորութեանին մեկ մասը կը գործուի: Սեւաստոփոլի, ու իմէ հարկեւն եւ ու ալ ներկայացուցման պիտի խնայեն, եւ իրենց զախաւորութեանը պատրաստ են պիտիտի բարի յարաբերութեանց մէջ մտնելու՝ զո- րոնք յառաջացնելն իրենց իրաւունքն է: Եսցք երբ որ իրենց խոսքին անկիւն չիկախուի, երբ որ դե- պանական խոսակցութիւնները յաջող ելք մը չեն ունենար, արդէն որոշուած են որ ան առեւ ամէն մի- ջոցն ի գործ գնեն՝ որպէսզի աս երկու տեղա- լմանց մէջ բանակը այն վիճակի բերեն որ ոչ աս բանին չաշխատեն, եւ կարելնայ իրենց բողոք գործ- ւորութիւնները Ռուսաստանի դէմ ունեցած պատե- րազմին դարձնել:

Ես իրենուն նկատմամբ Սեւաստոփոլի լրագրի վերջի թուերուն մէջ կը կարգանք որ Կաշնաւորի իմ- քաւորն այս ամենայն անախորժ գէտքութեան աղեւն տուէր է, վերին պաշտպաններէն մէկը հետաքննե-

լով, որն որ աս պաշտպանութեան պատճառը կը համարուէր:

Միւրեւոյ տեղեւնութեան շատ կը խոսուի Կաշնաւորի մէջ տարածուած տեղափոխման մը վրայ, որն որ ինչպէս Կաշնաւոր իշխանին գրուած է: Սեւաստոփոլի ինչպէս որ Եւստրոփոլի կը գրուի, ինչպէս գաւառ եւ լաւ է: Եւ կ'ալ յուշեցնէ որ 1810ին հայտնի բռնուած Զախակիմ Մարաթին մէջ արգելք հե- տաւոր մէջ նորոգութիւն մը ըլլալու հարկաւոր է: Զեւաստոփոլի մտադրութեան արտաքին է Կա- շնաւոր Մարաթ իշխանին իր եղբորդուցի պաշ- մէկ ինչպէս որ Կաշնաւորի մէջ հետեւեալ խոսքերը կը գտնուին: Սիմֆերոփոլի Կորլաքովին: Սիմֆերոփոլի ինչ- պէս որ քեզի, անանկ ալ ինքի կ'երեւայ, որ կա- լիկի միայն յոժուելի եւ ի սկզբան մէջ նկատու- լէն եւ կը կ'անում: Եսցք Կաշնաւորին կ'անէ եւ ու- նոր ծառայելը իմէ պարձանք պիտի ստանայ: Եւստ- աս կ'աւելցնեն, Կաշնաւոր պիտի չապեն մէկը, որն որ իրենց աղէկ իրեն ծառայել: Կորն թշնամիներն իմանալուն եւ աս ստիպել հաշիւ մը կայ մեր մէջը կարգադրելու: Եսցք իմէ որ Կաշնաւոր մէկը ընտրել, այստե ամենայնիւ իմ թողանքներս անոր հետ պիտ'որ ըլլան, եւ արեւմտեան վերջի կամիւր պի- տի թափում, որպէս զի աս բան անոր յաջողու- նեմ: Եւ Կաշնաւոր, ստապիւ երանի անոր, որն որ Ե- տաքնայի ընտրեալ պիտ'որ ըլլայ, անոր գործը շատ դիւրին է: Կեզի պահէ եւ յիշէ հին եւ ճշմարիտ ստուղի իմ Կշեւաստոփոլի կը անուի (noblesse oblige): Եւստրոփոլի քեզի անձնատեղի է: Մարաթ:

Ես նախկին ամենափոքր Եւստրոփոլի թղթա- կիցը չիղներ, յապարհ առաջուան դրամներէն յայտնի է որ երկու տարի յառաջ գրուած է:

ՊԱՅՏԱՅԻՆ ԼՐԵՐ

Եւստոփոլի 10ին փոխաւոր տապալելու հետեւեալ ծանուցումն ալ տուած է: Թշնամաց թող տուած պաշտպանական գործընտրութեան ուստիսմութեան անհամար են: Վարչա գաշնաւորաց զօրքը Կա- րաքովայն պիտի ստի մանէն: Եւստրոփոլի մէջ ծառայող, եւ 1847-ըրորդ տարւան զաւարտողին վերաբերող վիճարներն անյապաղ աղատ թող պիտի ստանան:

Միւրեւոյ փոքրէն ամսոյ 14ին խորհուրդն Եւ- տոփոլի իրեն տանք են: Եւստոփոլի 12ին Կաշնա- րոյ զինքը Սեւաստոփոլի մտնելու արդէն որ մը յառաջ աղգին անգին փոքր զօրաց հաւանական լընը մտած էին, առանց բողոքման: Կաշնաւորին չ- ները յառաջուն վերջնելու, որոնք աւերակներով ծածկուած էին: Կաշնաւորին չները գրեթէ միջեւ մայր եկեղեցին եւ մեծ հրապարակն երթողով կը շատնային, բայց անկէ տեղին քանի կ'երթար կը քիչ- նային: Փոխաւորութեան ընտրութեան, Սեւաստոփոլի, Կա- րաքովայն կայ միջ է, կ'ընայ բաւական ճիշտ նշանա- կութեամբ անուի, ինչու որ նոյն իսկ մեծ հրա- պարակին փառաւոր շէնքերը փառակներու ստի ինքեւրած են: Եւստոփոլի 11ին եւ 12ին դիւրեք քանի մը պղտիկ նուեր արդէն փորձած էին յառաջան քառասունչարանի բերդին քովէն նաւահանգիստ մտնելու: Բանակին մէջ կը յառաջուի որ նոյն հի- մա մեծ նաւերու ալ կը յաջող, եւ ամենէն աւելի աս ալ կը յառան, որ նաւահանգիստին բերդին վրայ իրեւելները վերջոյն: Եւստոփոլի 12ին փոխաւորութեան ու Կաշնաւորին մէջ գտնուելուն մը մտած է, որովհետեւ փոխաւորութեան կ'ընէ իմէ, ստիպելական զօրաւորին հրաման տուած ըլլայ, որ ան ալ իր գրե- լովը յարձակման մասնակից ըլլայ, անոր հակառակ Կաշնաւորին ալ կը հարաւորութեան իմէ, միայն աս հրա- մանը դիմելի, որ իմէ Կաշնաւորին Կաշնաւորի վրայ ըրած յարձակումը յարկաւոր ըլլայ, ան առեւ եւ ալ Կաշնաւորին վրայ յարձակում: Սիմֆերոփոլի ալ իր կողմնէն կը պիտէ իմ Ստիպելայիցը յարձակման մասնակից ըլլալու հրաման ընդունած ըլլան, բայց չէ իմ Կաշնաւորին Կաշնաւորին բերդը առնելուն՝ հրապարակաւ Կաշնաւորին մեծ ու փոքր Ռուսներին տա- նելուն օգնելու համար: Պարէնի վերջը ծանր չէ, Փոխաւորի սպարապետ անուանուելու առջին շնորհա- ւորութիւնն իրեն: Բանակին մէջ անանկ կ'ու- ծիլ կայ որ Ռուսերը հետեւեալին բերդը պիտի չապաշտանեն:

Կաշնաւորին փոխաւորութեան բերդին կոր- ծանման վրայ Կաշնաւորին Կաշնաւորին լուր մը կ'առնու, որն որ Կաշնաւորին հետեւեալ ծանուցումն իմէ հետ ըստ նիւթի կը միարմար: Կաշնաւորին Կաշնաւորին Կաշնաւորին կ'ապաւնուած գաշնաւորաց նաւատորմը Մայիսի 13ին փոխաւորութեան անգին եկաւ, բայց ան սան որ պաշտպանութեան արդէն եւ քաջութեան էին: Կաշնաւորին յոսուր երկուն պէս զօրքերնին ան եղաւ որ, նաւարանը, իմէ- րանոցն ու ամէն կառավարութեան վերաբերեալ

